

Sveneby

Renovering av terrass 2015

Sveneby - renovering av terrass 2015
Sveneby 1:4
Sveneby sn, Töreboda kn, Västergötland
Antikvarisk slutbesiktningsrapport
Thomas Carlquist
Byggnadshistorisk rapport 2016:2

Renovering av terrass på
Sveneby herrgård,
Sveneby 1:4,
Sveneby socken i Töreboda kommun, Västergötland.

Antikvarisk slutbesiktningsrapport.

Renoveringsarbeten har utförts på rubricerade byggnad under antikvarisk medverkan av Västergötlands museum genom undertecknad. Med anledning av att arbetena avslutats har antikvarisk slutbesiktning utförts den 21 okt. 2015. Närvarande vid besiktningen var även fastighetsägarens representant Lars Forsberg, samt för hantverkarna Vygantas och Mantas Petrosevicius.

Bakgrund

Huvudbyggnaden på Sveneby är uppförd 1752-56 efter ritningar av arkitekt Carl Johan Cronstedt, i två våningar med valmat mansardtak. Gården är stort upplagd med inre och yttre flyglar, samt en allé mot landsvägen i väster. Liksom på Stora Ek ligger bostadsrummen i bottenvåningen och en svit gästrum en trappa upp. Mittpartiet mot gårdsplanen accentueras av en låg frontespis med ett ur.

I bottenvåningen förekommer rusticerade hörnkedjor, och entrepartiet är ytterligare betonat genom rusticerade fasadpartier och en mindre terrass av kalksten, omgärdad av ett gjutjärnsräcke som innefattar två lyktor. Framför terrassen finns en halvrund kalkstenstrappa med till synes äldre blocksteg. Sannolikt är åtminstone gjutjärnsräcket med lyktor tillkomna under 1800-talets senare del. De halvrunda trappstegen kan då mycket väl härstamma från ett äldre entréparti, före tillkomsten av terrassen. Lykthusen 2015 är inte desamma som på fotografier från 1990-talet. Oklart när de byttes ut.

Kulturhistorisk status

Sveneby herrgård är byggnadsminne sedan 1978.

Skadebild

Arbetet rör inte så mycket förstutrappan som i själva verket stenmaterialet i den lilla terrassen vid entrén, där vissa stenar spruckit och är i behov av ersättning. Av offerten från leverantören att döma ska mått och ytbehandling vara desamma som på befintligt stenmaterial (lågerhuggning, till synes maskingjord).

Syfte

Att reparera skador, byta ut skadad sten och därigenom trygga terrassens fortbestånd från t ex inträngning av vatten.

Aktuella åtgärder

Åtgärda skador och brister enligt ovan, dvs byte av trasig sten.

Arbetsbeskrivning

Ingen annan än diskussioner mellan museet, ägarens representant och entreprenören.

Utförda åtgärder

- Räck av gjutjärn med hörnstolpar och lyktstolpar demonterade och avlyfta från terrassen. Där stolparna var fästa i underliggande oskadad sten lyftes även denna med utan att tas isär. Själva räckets är annars en byggsats med tappar och hål utan fästdon.
- Planets löst lagda kvadratiska kalkstensplattor, 48 st, demonterades för återanvändning.
- Terrassens tre sydliga sidostycken, lodräta kalkstensskivor, revs då de var skadade.
- En av ramkantstenarna som räckets varit fäst i hade spruckit varför det revs och kasserades. Ersattes med en ny sten med likadan lågerhuggen yta som den befintliga.
- Det ojämna planet under kalkstensplattorna hade varit gjutet med betong och avjämnades nu med cement till en nivå som passade plattorna och deras relation till tröskel mm.
- Kalkstensplattorna i planet återlades sedan löst i sand. Åtta plattor hade varit spruckna eller skadade och ersattes av nya hyvlade med grovhyvlad yta. Övriga återanvändes.
- Tre nya kalkstensskivor monterades på platsen för det södra sidostycket. Lågerhuggen yta lika som omgivande äldre sten. Härvid kramlades med syrafast rostfritt stål in mot terrassens stomme och fästhålen fylldes med stenlim (Tremco Illbruck PU700 Stenlim) för att förhindra inträngning av vatten. Viss fogning har också utförts med hydrauliskt kalkbruk Weber Cal 148.
- Där mindre delar av kalkstenarna hade spruckit fastsattes lösa delar med stenlim.
- Nya hål borrades i ny sten för järnräckets tappar.
- Järnräckets alla delar återmonterades.
- I samband med detta drogs nya elkablar till lyktstolparna.

Återstående arbeten i oktober 2015

På grund av den sena årstiden med låga temperaturer avråddes från att fortsätta fogning med kalkbruk, liksom målning med svart linoljefärg av gjutjärnsrække med lyktstolpar. Dessa arbeten kan med fördel återupptas till våren, när dygns-

temperaturen säkert håller sig över ca + 5 °. Alla arbeten som kan relateras till ansökan, dvs arbeten med kalkstenen, är emellertid färdigställda. Linoljefärg bör vara av fabrikat Ottosson, Engvall & Claesson eller WIBO.

Kommentar

Inga åtgärder har företagits på själva trappans blocksteg. Större avslagna delar kan möjligen ilusas (dubbas + limmas) med delar av kasserad äldre kalksten (ett kvalificerat arbete som bör utföras av erfaren stenmontör), vissa mindre sprickor kan också fogas med hydrauliskt kalkbruk, men försiktighet bör iakttagas så att inte fogbruket blir för dominerande. Då är det bättre att låta trappan vara, tills den en dag kan behöva läggas om i sin helhet. (Det är inte otänkbart att blockstegen är ursprungliga, eller ca 100 år äldre än själva terrassen, som bör ha tillkommit i slutet av 1800-talet.)

Administrativa uppgifter

Kostnader

Arbetet var kostnadsberäknat till 38.000 kr.

Byggnadsvårdsbidrag

Bidrag till vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse: 20.000 kr. Beslut om bidrag från länsstyrelsen Västra Götalands län 2015-04-01.

Antikvarisk medverkan

Thomas Carlquist, Västergötlands museum, Skara.

Beställare

Jürgen Riegers dödsbo, c/o Lars Forsberg, Sveneby Björstorp 12,
549 92 Moholm.

Arkitekt/Projektör

-

Entreprenör

Egen regi genom hantverkarna Vygantas Petrocevicus, Mantas Petrocevicus och Laimantas Varnas.

Arbetsledare

Vygantas Petrocevicus.

Leverantör sten

Thorsbergs Stenhuggeri, Gössäter Thorsberg, 533 94 Hällekis.

Byggmöten
har inte hållits.

Besiktningar

Inledande besiktning i mars 2015 då arbetet redan hade påbörjats med demontering av terrassens och järnräckets delar. Därefter besiktningar på arbetsplatsen fyra gånger under arbetstiden. Antikvarisk slutbesiktning den 21 oktober 2015.

Tidsperiod

Arbetena utfördes under perioden mars till oktober 2015, med avbrott för sommaren (inväntan av material).

Fotodokumentation

Digital fotografi. Bilderna förvaras på Västergötlands museum, Skara.

Handlingar

Handlingar i ärendet sökes i Västergötlands museums arkiv under Sveneby, diariern 87-2014 samt hos Länsstyrelsen Västra Götalands län under diariern 434-38185-2014.

Besiktningens utlåtande

Vid slutbesiktningen den 21 okt. 2015 konstaterades att arbetena enligt ovan var avslutade, så när som på målning och viss fogning. Efter vad läns museet erfar har arbetena utförts väl och i förekommande fall enligt museets rekommendationer. Utförda arbeten godkändes den 21 okt. 2015 från antikvarisk synpunkt.

VÄSTERGÖTLANDS MUSEUM

Skara i januari 2016

Thomas Carlquist
1:e antikvarie

Fotografier

Omslagsbild: Vygantas och Mantas Petrocevicus arbetar med gjutjärnsstolparna i terrassracket. 13 okt. 2015. Foto: Thomas Carlquist.

Sveneby herrgård, gårdsfasaden. Foto N Olsson, räi, 1994.

Sveneby herrgård, terrassen framför entrén. Utseendet var, så när som på lykthusen, detsamma våren 2015. Foto N Olsson, räi, 1994.

Foto: Thomas Carlquist

Vid första besöket var redan räcket demonterat och arbete påbörjat med stenen. Terrassens kalkstensplattor är här demonterade. Mars 2015.

De tre stenslivor som utgjorde det södra sidostycket var spruckna och är här demonterade. Mars 2015.

Eftersom både räcke och ramkantsten skulle återmonteras, togs delarna inte isär. Mars 2015.

Foto: Thomas Carlquist

Terrassens beklädnad av dmtjocka skivor var kramlade med ordinärt järn, som delvis hade korroderat och sprängt sönder stenen i södra sidostycket. Kramlorna vid röda pilarna. Mars 2015.

Demonterade ramkantstenar. Mars 2015.

Demonterade plattor till planet och t.v. de åtta plattor som ersatte de spruckna. Sept. 2015.

Foto: Thomas Carlquist

Under plattorna fanns en gjutning som var mycket ojämn. Denna utjämnades med cementbruk, och bildade underlag för ett skikt med sand, som plattorna sedan lades i. 9 Sept. 2015.

Vänster: De tre nya kalkstensskivorna i södra sidostycket monterade. 2 Okt. 2015.

Vänster nedan: Underlaget för ramkantstenarna utjämnades med hydrauliskt kalkbruk från Weber.

Nedan: De nya sidostyckena kramlades in mot kärnan i terrassen (röda pilar) och fästhålens fylldes med stenlim. 2 Okt. 2015.

Foto: Thomas Carlquist

Ovan: Terrassens sidostycken monterade. Okt. 2015. Nedan: Alla delar av gjutjärnsräcket rengjordes och målades med rostskyddsfärg. Räcket är en byggsats av mindre delar som sammanfogas med tappar. 2 Okt. 2015.

Foto: Thomas Carlquist

*En ramkantsten hade
rostsprängts och byttes ut
(pilen). 13 okt. 2015.*

*Far och son Petrocevicius
och Lars Forsberg jämkar
ihop byggsatsen så att alla
tappar hamnar i rätt lägen.
13 okt. 2015.*

*På cementbädden lades ett
lager grus och därpå ett
lager sand, som plattorna
sedan lades i. 13 okt. 2015.*

Foto: Thomas Carlquist

Alla plattor återlagda. De nyttillverkade lades som ett stråk mitt i terrassen. 21 okt. 2015.

Foto: Thomas Carlquist

Terrassen efter arbetenas avslutande. Återstår att måla gjutjärnsdelarna med svart linoljefärg. 21 okt. 2015.

Som ovan. 21 okt. 2015.

Rapporter 2015-2016 i ämnet bebyggelse från Västergötlands museum

- 2015:1 Varnhems klosterkyrka. Varnhems socken, Skara kommun, Västergötland. Tjärning av tak 2004, 2007 och 2014. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:2 Skara domkyrka. Skara kommun, Västergötland. Renovering av tornens tak m.m. 2012. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:3 Hyringa fornstuga. Prästtorp 1:13, Hyringa socken, Grästorps kommun, Västergötland. Renovering efter svampangrepp 2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:4 Villa Idun. Hjo Norr 5:6, Hjo stad och kommun, Västergötland. Renovering av balkonger m.m. 2014-2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:5 Villa Götha och Societetshuset. Del av Hjo Norr 3:59, Hjo socken och kommun, Västergötland. Renovering etapp 3, 2014-2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:6 Råbäcks mekaniska stenhuggeri. Råbäck 1:3, Medelplana socken, Götene kommun, Västergötland. Renovering av fönster, etapp 1. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:7 Varnhems klosterkyrka. Varnhems socken, Skara kommun, Västergötland. Renovering 2010-2011. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:8 Bankastugan. Hornborga 14:2, Hornborga socken, Falköpings kommun, Västergötland. Renovering av vägg och tak 2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:9 Bengtssonska magasinet. Kv. Örnen 3, Vara socken och kommun, Västergötland. Lastbrygga och ramp 2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport
- 2016:1 Västra Gerums kyrka. Västra Gerums socken, Skara kommun, Västergötland. Utvärdig renovering 2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2016:2 Sveneby. Sveneby 1:4, Sveneby socken, Töreboda kommun, Västergötland. Renovering av terrass 2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.

